

Uchwała z dnia 12 lutego 2009 r., III CZP 142/08

Sędzia SN Mirosław Bączyk (przewodniczący)

Sędzia SN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

Sędzia SN Katarzyna Tyczka-Rote

Sąd Najwyższy w sprawie egzekucyjnej wierzyciela "G.E.M.B." S. A. w G. przeciwko dłużnikowi Marzenie E. o świadczenie pieniężne, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 12 lutego 2009 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Katowicach postanowieniem z dnia 16 października 2008 r.:

"Czy komornikowi na podstawie art. 49 ust.1 w związku z art. 59 ust.1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (w brzmieniu sprzed nowelizacji z dnia 24 maja 2007 r., Dz.U. Nr 112, poz. 769) przysługuje opłata egzekucyjna w przypadku gdy wierzyciel złożył wniosek o umorzenie postępowania egzekucyjnego z powodu spłacenia przez dłużnika w toku postępowania egzekucyjnego do rąk wierzyciela roszczenia dochodzonego przez wierzyciela w tym postępowaniu egzekucyjnym?"

podjął uchwałę:

Komornikowi nie przysługuje, na podstawie art. 49 ust. 1 w związku z art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. 2006 r. Nr 167, poz. 1191 ze zm.) w brzmieniu tych przepisów sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 112, poz. 769), opłata stosunkowa w wypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela z powodu zapłaty przez dłużnika wierzycielowi pełnej kwoty dochodzonej w tym postępowaniu egzekucyjnym.

Uzasadnienie

Sąd pierwszej instancji oddalił skargę dłużniczki na postanowienie komornika z dnia 2 kwietnia 2008 r., którym komornik umorzył postępowanie egzekucyjne na wniosek wierzyciela oraz ustalił koszty postępowania egzekucyjnego i wezwał dłużniczkę do ich uiszczenia. Ustalił, że postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte w dniu 17 listopada 2006 r. na wniosek wierzyciela, który w dniu 7 lutego 2008 r. wniósł o umorzenie postępowania wobec zapłaty przez dłużniczkę całości zadłużenia, dokonanej do rąk wierzyciela w dniu 22 stycznia 2008 r. W ocenie Sądu pierwszej instancji, bezzasadność skargi dłużniczki przesądza potraktowanie zapłaty dokonanej w toku postępowania egzekucyjnego bezpośrednio wierzycielowi jako wyegzekwowanie roszczenia wierzyciela uprawniające komornika do pobrania stosownych opłat egzekucyjnych.

Przy rozpoznawaniu zażalenia dłużniczki Sąd drugiej instancji dostrzegł zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, które przedstawił do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 15 ustawy z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 112, poz. 769 – dalej: „ustawa zmieniająca”), koszty w sprawach egzekucyjnych wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy rozlicza się do dnia zakończenia tych spraw według przepisów dotychczasowych. Ponieważ sprawa egzekucyjna, przy rozpoznawaniu której powstało zagadnienie prawne, została wszczęta w dniu 17 listopada 2006 r., a więc przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej – co nastąpiło dnia 28 grudnia 2007 r. – i do dnia jej wejścia w życie nie została zakończona, zatem na podstawie art. 15 ustawy zmieniającej koszty wymagają rozliczenia według przepisów dotychczasowych. Takie brzmienie przepisu art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. 2006 r. Nr 167, poz. 1191 ze zm. – dalej: „ustawą”), objętego przedstawionym zagadnieniem prawnym, musi jednak uwzględniać skutki ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 maja 2006 r., P 18/05 (Dz.U. Nr 84, poz. 585), w którym art. 49 ust. 1 zdanie trzecie ustawy został uznany za niezgodny z Konstytucją. Orzeczenie to weszło w życie z dniem jego ogłoszenia w "Dzienniku Ustaw", tj. w dniu 18 maja 2006 r. (art. 190 ust. 3 Konstytucji). Oznacza to, że dotychczasowe brzmienie art. 49 ust. 1 ustawy, w rozumieniu art. 15 ustawy zmieniającej, nie obejmuje już, począwszy od dnia 18

maja 2006 r., uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niekonstytucyjny przepisu zawartego w zdaniu trzecim art. 49 ust. 1 ustawy.

W uzasadnieniu powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego podzielono pogląd, wyrażony już wcześniej w uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 maja 2005 r., P 6/04 (OTK-A Zb.Urz. 2005, nr 5, poz. 50), że pobieranie opłaty egzekucyjnej w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego jest sprzeczne z zasadniczą koncepcją ustawy o komornikach, która wymaga realnego, a nie czysto formalnie rozumianego nakładu kosztów, czasu i wysiłku ze strony komornika jako kryterium przyznania mu wynagrodzenia. Trybunał podkreślił, że użycie w art. 59 ust. 1 ustawy sformułowania „wyegzekwowanych kwot” oznacza, iż opłata stosunkowa jest ściśle związana z efektami działań komornika, a rozwiązanie przyjęte w przepisie uznanym za niekonstytucyjny musi być ocenione jako niemające oparcia ani w konstrukcji ustawy o komornikach, ani w aksjologii konstytucyjnej.

Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje stanowisko wskazujące na konieczność powiązania należnej komornikowi opłaty z efektywnością egzekucji (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 września 1998 r., III CZP 25/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 68 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2003 r., III CZP 57/03, nie publ. i z dnia 14 lipca 2005 r., III CZP 42/05, "Biuletyn SN" 2005, nr 10, s. 14). Sąd Najwyższy konsekwentnie podkreślał, że nie ma podstaw do pobrania przez komornika opłaty egzekucyjnej od dłużnika, gdy roszczenie nie zostało wyegzekwowane, a postępowanie egzekucyjne uległo umorzeniu przed wyegzekwowaniem przez komornika jakiegokolwiek części świadczenia. Zaaprobowano pogląd, że oderwanie należnych komornikowi opłat od rezultatów egzekucji nie ma wyraźnych podstaw w wykładni przepisów ustawy, a ponadto prowadzi do trudnych do zaakceptowania wniosków (uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2005 r., III CZP 115/05, OSNC 2006, nr 12, poz. 196 i z dnia 16 grudnia 2005 r., III CZP 116/05, OSNC 2006, nr 12, poz. 197). Kontynuacją dotychczasowej linii orzecznictwa, polegającej na akceptacji zasady powiązania obciążenia dłużnika opłatą stosunkową z zasadą tzw. efektywnej egzekucji, a nie z samym faktem jej prowadzenia przez komornika, a więc niezależnie od wyniku, jest uchwała z dnia 16 października 2008 r., III CZP 90/08 (OSNC 2009, nr 9, poz. 123), w której Sąd Najwyższy wyraził jednoznaczny pogląd,

że opłata egzekucyjna należy się od wyegzekwowanego przez komornika roszczenia.

Również w piśmiennictwie przeważa stanowisko, że zmiany legislacyjne zmierzają do ścisłego powiązania wysokości stosunkowej opłaty egzekucyjnej z efektywnością i skutecznością egzekucji, a więc są wyrazem dążenia do osiągnięcia pożądanego modelu wiązania należnych komornikowi opłat egzekucyjnych z efektem jego działań. W doktrynie wyrażono nawet pogląd uznający za obowiązującą zasadę, że wysokość opłaty stosunkowej zależy do wartości wyegzekwowanego świadczenia.

Stanowiska judykatury oraz piśmiennictwa są zgodne z wynikami wykładni językowej, a także celowościowej norm zawartych w obu artykułach objętych przedstawionym do rozstrzygnięcia zagadnieniem prawnym. Zawarty w art. 59 ust. 1 ustawy w brzmieniu obowiązującym do dnia 27 grudnia 2007 r. wymóg obliczania przez komornika opłaty stosunkowej proporcjonalnie do wyegzekwowanych kwot oznaczał, że w razie ich niewyegzekwowania przez komornika, nie istniała określona ustawą podstawa do obliczenia opłaty stosunkowej, a tym samym możliwość jej ściągnięcia przez komornika. Z kolei usunięcie z porządku prawnego z dniem 18 maja 2006 r. – w wyniku ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego – normy zawartej w art. 49 ust. 1 zdanie trzecie ustawy musi prowadzić do wniosku, że komornik pozbawiony został w ten sposób możliwości pobrania opłaty stosunkowej w wypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela, ponieważ źródłem takiego uprawnienia komornika był właśnie przepis uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją. Odmienne ocena skutków prawnych wywołanych ogłoszeniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 maja 2006 r., P 18/05, byłaby sprzeczna z zasadą logicznego rozumowania oraz z argumentacją zaprezentowaną w uzasadnieniu tego wyroku.

Ponadto w art. 49 ust. 2 zdanie drugie ustawy nadal przyjmuje się wartość wyegzekwowanej części świadczenia zgłoszonego do egzekucji za kryterium ustalenia wysokości opłaty stosunkowej. Potwierdza to tezę o powiązaniu należnej komornikowi opłaty z efektywnością prowadzonej przez niego egzekucji, rozumianej jako zaspokojenie wierzyciela w wyniku skutecznych działań komornika (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2000 r., III CZP 26/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 54). (...)

Rozważania te prowadzą do konkluzji, że komornikowi, na podstawie art. 49 ust. 1 w związku z art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji w brzmieniu tych przepisów sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw, nie przysługuje opłata stosunkowa w wypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela z powodu zapłaty przez dłużnika bezpośrednio wierzycielowi pełnej kwoty dochodzonej w tym postępowaniu egzekucyjnym.

Z tych względów Sąd Najwyższy rozstrzygnął zagadnienie prawne, jak w uchwale (art. 390 § 1 k.p.c.).